

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

**Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра психології та педагогіки**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної та
навчальної роботи

Анатолій Мартиненко
Анатолій МАРТИНЕНКО

серпень 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологія травмуючих ситуацій»
(назва навчальної дисципліни)

підготовки **магістра**

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності **053 «Психологія»**

(код і назва спеціальності)

**Полтава
2024 рік**

М.В.В.

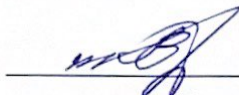
Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія травмуючих ситуацій» для студентів спеціальності 053 Психологія, другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Складена відповідно до освітньої програми Практична психологія 2024 року.

Розробник: Клевака Л. П., к. пед. н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Погоджено:

Гарант освітньої програми

Вікторія ШЕВЧУК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та педагогіки

Протокол від «27» серпня 2024 року №1

Т.в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки

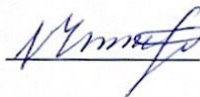
Вікторія ШЕВЧУК

«27» серпня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету філології, психології та педагогіки

Протокол від «29» серпня 2024 року № 1

Голова навчально-методичної комісії факультету філології, психології та педагогіки

Віктор ЧЕРНИШОВ

«29» серпня 2024 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		форма навчання денна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова
Загальна кількість годин – 90		
Модулів – 1	Спеціальність: 053 Психологія	Рік підготовки: 1-ий
Змістових модулів – 1		Семестр 2-ий
	Індивідуальне завдання – не передбачено планом	Ступінь вищої освіти: магістр
Практичні, семінарські 22 год.		
Лабораторні -		
Самостійна робота 58 год.		
Індивідуальна робота: -		
Вид контролю: Диференційований залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 32/58

2. Мета навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни полягає в розширенні уявлень студентів про феноменологію, механізми формування та розвиток посттравматичного стресового розладу, аналіз історичних та емпіричних результатів досліджень, присвячених проблемі, навчання студентів навичкам психологічної діагностики та навичкам психологічної допомоги особам із посттравматичними стресовими розладами.

Вивчення курсу дозволить сформувати наступні загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Вивчення курсу дозволить сформувати наступні спеціальні компетентності: здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології; здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності; здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Психологія травмуючих ситуацій» спирається на знання студентів з навчальних предметів: «Організація наукових досліджень та академічна доброчесність», «Психологія сім'ї», «Актуальні проблеми практичної психології», «Технології психологічних тренінгів».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

- Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
- Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
- Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
- Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	A	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.

82-89	В	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вмie застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	С	Добре	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64-73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем,	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60-63	Е	Достатньо	Здобувач має певні знання матеріалу, передбаченого робочою програмою, володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є	Середній , що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.

			відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни Здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у Здобувача відсутні.	Низький, не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі заліку.	Незадовільний, здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: стандартизовані тести, які вирішуються на практичних заняттях; презентації результатів виконаних завдань самостійної роботи; диференційований залік.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Психічні розлади воєнного часу

Тема 1. Травмуюча ситуація та її психологічні наслідки.

Поняття травмуючої ситуації. Її ознаки та різновиди. Поняття про психічну травму.

Практичне заняття № 1.

Тема 2. Бойова та оперативна стресова реакція.

Основні клінічні прояви й діагностика бойової та оперативної стресової реакції. Домедична, перша медична й психотерапевтична допомога пацієнтам із бойовою та оперативною стресовою реакцією.

Практичне заняття № 2.

Тема 3. Гострий стресовий розлад.

Гострий стресовий розлад (гостра реакція на стрес). Основні клінічні прояви та діагностика гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес). Перша домедична допомога пацієнтам із гострим стресовим розладом (гострою реакцією на стрес). Психофармакотерапія гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес). Психотерапія гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес).

Практичне заняття № 3.

Практичне заняття № 4.

Тема 4. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

Посттравматичний стресовий розлад та комплексний посттравматичний розлад. Нейробіологічні основи посттравматичного стресового розладу. Біопсихосоціальні чинники

розвитку постстресових психічних розладів. Епідеміологічні дослідження ПТСР у військовослужбовців різних армій світу. ПТСР та коморбідні психічні розлади у військовослужбовців і ветеранів бойових дій. Діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу. Психофармакотерапія посттравматичного стресового розладу. Психотерапія посттравматичного стресового розладу.

Практичне заняття № 5.

Практичне заняття № 6.

Тема 5. Розлад адаптації.

Розлад адаптації. Епідеміологія розладів адаптації. Концептуальні проблеми діагнозу «розлад адаптації». Основні клінічні прояви й діагностика розладу адаптації. Психотерапія розладу адаптації. Психофармакотерапія розладу адаптації.

Практичне заняття № 7.

Практичне заняття № 8.

Тема 6. Тривалий розлад горя.

Основні клінічні прояви й діагностика тривалого розладу горя. Психотерапія та психофармакотерапія тривалого розладу горя.

Практичне заняття № 9.

Тема 7. Надання допомоги особам, які були жертвами катувань і жорстокого поводження під час перебування в полоні чи у фільтраційних таборах.

Психологічні наслідки катувань, неналежного поводження і фактори підвищеного ризику. Ризик повторного травмування обстежуваної особи. Загальні принципи проведення психопатологічного обстеження (клінічної бесіди) осіб, які були жертвами катувань та неналежного поводження. Використання експериментально-психологічних методів в обстеженні осіб, які були жертвами катувань та неналежного поводження.

Практичне заняття № 10.

Практичне заняття № 11.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усьог о	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
I змістовий модуль. Основи економічної психології						
Тема 1. Травмуюча ситуація та її психологічні наслідки.	12	2	2			8
Тема 2. Бойова та оперативна стресова реакція.	12	2	2			8
Тема 3. Гострий стресовий розлад.	14	2	4			8
Тема 4. Посттравматичний стресовий розлад.	14	2	4			8
Тема 5. Розлад адаптації.	12		4			8
Тема 6. Тривалий розлад горя.	12	2	2			8
Тема 7. Надання допомоги особам, які були жертвами катувань і жорстокого поводження під час перебування в полоні чи у фільтраційних таборах.	14		4			10
Усього годин	90	10	22			58

9. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми навчання
	Семінарські заняття не передбачені	-

10. Перелік питань для практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми навчання
1	1. Поняття травмуючої ситуації. 2. Ознаки травмуючої ситуації. 3. Різновиди травмуючої ситуації. 4. Поняття про психічну травму.	2
2	1. Основні клінічні прояви бойової та оперативної стресової реакції. 2. Діагностика бойової та оперативної стресової реакції 3. Домедична, перша медична допомога пацієнтам із бойовою та оперативною стресовою реакцією. 4. Психотерапевтична допомога пацієнтам із бойовою та оперативною стресовою реакцією.	2
3,4	1. Гострий стресовий розлад (гостра реакція на стрес). 2. Основні клінічні прояви та діагностика гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес). 3. Перша домедична допомога пацієнтам із гострим стресовим розладом (гострою реакцією на стрес). 4. Психофармакотерапія гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес). 5. Психотерапія гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес).	4
5,6	1. Посттравматичний стресовий розлад та комплексний посттравматичний розлад. 2. Нейробіологічні основи посттравматичного стресового розладу. 3. Біопсихосоціальні чинники розвитку постстресових психічних розладів. 4. Епідеміологічні дослідження ПТСР у військовослужбовців різних армій світу. 5. ПТСР та коморбідні психічні розлади у військовослужбовців і ветеранів бойових дій. 6. Діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу. 7. Психофармакотерапія посттравматичного стресового розладу. 8. Психотерапія посттравматичного стресового розладу.	4
7,8	1. Розлад адаптації.	4

	2. Епідеміологія розладів адаптації. 3. Концептуальні проблеми діагнозу «розлад адаптації». 4. Основні клінічні прояви й діагностика розладу адаптації. 5. Психотерапія розладу адаптації. 6. Психофармакотерапія розладу адаптації.	
9	1. Основні клінічні прояви тривалого розладу горя. 2. Діагностика тривалого розладу горя. 3. Психотерапія тривалого розладу горя. 4. Психофармакотерапія тривалого розладу горя.	2
10,11	1. Психологічні наслідки катувань, неналежного поведження і фактори підвищеного ризику. 2. Ризик повторного травмування обстежуваної особи. 3. Загальні принципи проведення психопатологічного обстеження (клінічної бесіди) осіб, які були жертвами катувань та неналежного поведження. 4. Використання експериментально-психологічних методів в обстеженні осіб, які були жертвами катувань та неналежного поведження.	4
Усього		22

11. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми навчання
	Лабораторні заняття не передбачені	-

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студента є: навчитися працювати з літературними джерелами та електронними носіями, складати конспекти, аналізувати теоретичний матеріал, складати порівняльні таблиці, структурно-логічні схеми, порівнювати різні наукові концепції, теорії, закономірності та робити висновки.

Види самостійної роботи студента:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять (написання конспекту, складання таблиць, структурно-логічних схем тощо);
- виконання індивідуальних самостійних робіт;
- опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій програмі навчальної дисципліни;
- підготовка до виконання міжсесійного та підсумкового контролю знань;
- відвідування консультацій, за потреби (згідно графіку консультацій кафедри психології та педагогіки);
- підготовка до складання диференційованого заліку за контрольними питаннями.

Питання для самостійного вивчення студентами

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми навчання
1.	Різновиди травмуючої ситуації. Поняття про психічну травму у науковій літературі.	8
2.	Діагностика бойової та оперативної стресової реакції. Домедична, перша медична допомога пацієнтам із бойовою та оперативною стресовою реакцією.	8
3.	Психофармакотерапія гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес). Психотерапія гострого стресового розладу (гострої реакції на стрес).	8
4.	Нейробіологічні основи посттравматичного стресового розладу. Епідеміологічні дослідження ПТСР у військовослужбовців різних армій світу. Психофармакотерапія посттравматичного стресового розладу.	8
5.	Основні клінічні прояви й діагностика розладу адаптації. Психотерапія розладу адаптації. Психофармакотерапія розладу адаптації.	8
6.	Діагностика тривалого розладу горя. Психофармакотерапія тривалого розладу горя.	8
7.	Використання експериментально-психологічних методів в обстеженні осіб, які були жертвами катувань та неналежного поводження.	10
Усього		58

13. Індивідуальні завдання

Не передбачено планом.

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні та наочні методи навчання використовуються під час лекцій, практичних занять, консультацій, практичні – при проведенні практичних занять.

Під час проведення лекцій використовуються такі словесні методи як розповідь і пояснення.

До числа наочних методів, які застосовуються при викладанні дисципліни, належать: ілюстрація, демонстрація.

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєннями студентами навчального матеріалу здійснюється шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час практичних занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час

консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому практичному занятті.

Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційованого заліку.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання, тестування та самостійна робота									Індивідуальне завдання	Диференційований залік	Сума
<i>Змістовий модуль 1</i>											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			Не передбачено планом	30	100
10	10	10	10	10	10	10					

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою для диференційованого заліку
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82 – 89	B – дуже добре	4 – добре
74 – 81	C – добре	
64 – 73	D – задовільно	3 – задовільно
60 – 63	E – достатньо	
35 – 59	FX – незадовільно з можливістю повторного складання	2 – незадовільно
0 – 34	F – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них:

– при семестровому контролі у вигляді диференційованого заліку на поточний контроль може бути відведено від 70 до 100 балів (для допуску до диференційованого заліку необхідно мати не менше 35 балів поточної успішності).

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином:

- робота на практичних заняттях (усні відповіді, виконання практичних завдань, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять) – до 70 балів.

Присутність на лекціях не оцінюється в балах. Пропуски практичних занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене практичне заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів. При тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 35 балів у випадку диференційованого заліку), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль Підсумковим контролем диференційований залік. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті імені Юрія Кондратюка».

17. Методичне забезпечення

1. «Психологія травмуючих ситуацій»: методичні рекомендації до практичних занять для студентів спеціальності 053 Психологія другого (магістерського) рівня вищої освіти. / Укл. Л.П. Клевака. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024 року. – 12 с.

18. Рекомендована література

Базова

1. Герасименко Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. ПТСТР. К. : ВСВ «Медицина», 2023. 120 с.
2. Михайлов Б.В., Чугунов В.В., Курило В.О., Саржевський С.Н. Посттравматичні стресові розлади : Навчальний посібник / Під заг. ред. проф. Б. В. Михайлова. Вид. 2-е, перероблене та доповнене. Х. : ХМАПО, 2014. 223 с.
3. ПТСТР лікується. Як допомогти собі та близьким? / укладачі І. Бачурін, А.М. Бресешер. К. : Бережи себе, 2023. 30 с.
4. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 160
5. Чабан О.С., Хаустова О.О., Омелянович В.Ю. Психічні розлади воєнного часу. К. : Видавничий дім Медкнига, 2023. 232 с.

Допоміжна:

1. Прокоф'єва Л. Психологічна модель ПТСТР та особливості корекції в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2022. Вип. 57. С. 110-120.
2. Іванців Р. П., Іванців-Гріга І. С. Посттравматичний стресовий розлад: війна у свідомостях. Українські медичні вісті. 2022. № 3-4. С. 123-123.

3. Блінов О.А., Максименко С.Д., Черненко І.О. Опитувальник скринінгу посттравматичного стресового розладу (ОС ПТСР): наук.-метод. видання / О.А. Блінов, С.Д. Максименко, І.О. Черненко. Київ: Талком, 2019. 23 с. Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44072>

19. Інформаційні ресурси

Сторінка курсу на платформі Moodle: <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=6289>